

29
1888

ს ა მ ბ რ ი

საქართველ-ქვირაო. სალიტერატურო. და სამხატვრო. გაზეთი

1888 წელსა

№ 33

ანკენისთვის 23.

გ ა ზ ე თ ი ლ ი რ ს: ერთის წლ. 5 მ.,
 ნახევ. წლ. 3 მ., ცალკე № 15 კ.
 ნ ე ლ ის მ ო წ ე რ ა შ ი ი ლ ე ბ ა:
 თბილისში, რედაქციის კანტორაში.
 ფოთში ბესარიონ კალიანდაძესთან.
 ადრესი გარეშე მცხოვრებთათვის:
 Тифлисъ, въ редакцію газеты
 "ТЕАТРЪ". გაზეთი ისე იღებ-
 ბა: თბილისში, ჩარკვიანის წიგ-
 ნის მაღაზიაში; და ბ. ნ. ხიდეკელ-
 თან — გოლოვინის პროსპექტზე.

საგაზეთოდ დანიშნული წერი-
 ლები (კორესპონდენცია) გარკვე-
 ვით უნდა იყოს დაწერილი. თუ სა-
 ჭიროება მოითხოვს წერილებს რე-
 დაქცია შესწორებს. რედაქცია არა
 ვისრულობს წერილების უკან გაგ-
 ზავანას და მათ შესახებ მიწერ-
 მაწერას.

ყოველ წერილში უნდა იყოს
 მოსწენებელი: სახელი, გვარი და
 საცხოვრებელი ადგილი დამწერისა

1000
JAHRUHT

თეატრი იაპონიაში

ერთმა იაპონელმა, სახელად იედიკომ, დაბეჭდა ვრცელი წერილი იაპონელების თეატრის შესახებ. მოგეყავს ზოგიერთი აზრები ამ წერილიდან.

„არ არის არც ერთი დროს გატარება, ამბობს ავტორი, რომელიც მოკლებული იყოს ჩვენი ხალხის თანაგრძნობას, მაგრამ ყველაზე უფრო მეტ თანაგრძნობას და ხალხის სიყვარულს ჩვენი თეატრი იწვევს. იმ დღეს, რა დღესაც „ტოკიოში“ წარმოდგენაა დანიშნული — „ხინატონიიცას“ გარშემო (იაპონელების უდიდესი და შესანიშნავი თეატრია) დიდი მოძრაობა და მღელვარებაა. თეატრის შენობის წინ იკრიფება დიდძალი ხალხი, რომელიც, როგორც ქალაქის, აგრეთვე ახლო-მახლო სოფლების წარმომადგენლებიდან შესდგება. ყველა მორთულ-მოკაშმული და გახარებულია; ქალები განიერ აბრეშუმის კაბებით ჩქარის ნაბიჯით დადიან ხალხში. აკერ გამოჩნდნენ „ჯენეროქშები“ (ჩვენი ცტლების მსგავსია, რომელიც მით განსხვავდება, რომ, ცხენების მაგიერ,

კაცებს მოჰყავთ მოძრაობაში), რომლებმაც მოიყვანეს უკანასკნელი, დაგვიანებული მაყურებლები. თეატრის კარებები ღიაა. შესვლისთანავე ყველა სათითაოდ იხდის თავის ხის ფეხსაცმელს, რომელსაც უტოვებს ცალკე, ამისთვის მომზადებულ განყოფილებაში, მდგომ მოსამსახურებს. თეატრში ფეხსაცმელის გარდა მისთვის არის შემოდებული, რომ ხის ფეხ-საცმელმა ხმაურობა არ მოახდინოს და მით არ დაუშალოს მაყურებლებს აქტიორების სიტყვის გარკვევით გაგონება. თეატრის დარბაზი 3000 მაყურებლებზედ მეტს იტევს. თეატრის შინაგანი მოწყობილობა და მორთულობა ძლიერ უბრალოა: სწორი იატაკი გაყოფილია თხელი აგურის კვლეებით მრავალ თანასწორ ნაწილებად, რომლებშიაც სხედან მაყურებლები. თათო განყოფილებაში ოთხ-ოთხი მაყურებელი ზის ფეხ მოკეცილი. აგრეთვე უბრალო და თავისებურია სცენის მოწყობილება. თვით სცენა იატაკზე ცოტა მაღალია და ტრიალებს ერთი ბოძის გარშემო. ის სცენის ნაწილი, რომელზედაც წარმოდგენა მიდის, სანამ წარმოდგენა დაიწყებოდეს, დაფარულია ფარდით. როდესაც საჭიროა დეკორაციის გამოცვლა მთელი სცენა მოტრიალდება სანამ დაფარული მხარე სცენისა არ გამოჩნდება, რომელზედაც ახალი დეკორაციებია გამართული. კულისები იპონელების თეატრში არ არის. კულისების მაგვრად ორი ფართო გასაეალია, რომელიც გადის სცენის უკან ნაწილისკენ; ამ უკან სცენის ნაწილში მალულად ჰყავთ ხოლმე მონადირეები, ცხენები, სხვა და სხვა მხეცები, რომლებიც, თუ საჭიროება მოითხოვს, გამოჩნდებიან სცენაზედ ფარდის გაწევის შემდეგ. მაყურებლებს შორის დიდი სიჩუმე და ღუმილია. საზოგადოება იმასვე ჰგონობს და იმავე აღელვებაშია, როგორც თვით აქტიორები. როდესაც რომელიმე ადგილი პიესისა, ანუ თამაში აქტიორისა მოეწონებათ, დაიწყებენ ძახილს: „ოტტოვია! ნაჩიტაია!“ და 3000 კაცი, რომელიც აქამდინ სულგანაბული იჯდა, მოდის დიდ მოძრაობაში და გააქვთ ტაშის გრიალი. შემდეგ ისევ იწყება დიდი ღუმილი და სიჩუმე, სანამ პიესის ახალი ადგილი არ გამოიწვევს ხელმეორედ საყოველთაო აღტაცებას. საზოგადოდ წარმოდგენა გაგრძელდება ხოლმე ორს, სამს და ხან

ოთხ დღესაც. წარმოდგენა იწყება დილის შვიდ საათიდან და ხშირად ღამის ათ საათამდე გრძელდება ხოლმე. ანტრაქტების რიცხვი და გაგრძელება თვით პაესებზედ არის დამოკიდებული. საზოგადოდ ანტრაქტი ერთს საათს გრძელდება ხოლმე, მაგრამ ის ანტრაქტები, რომლებიც სადილის დროს მოდის უფრო ხანგრძლივი არიან. ანტრაქტის დროს ზოგი ქუჩაში გამოდის, ზოგა თავის ადგილას რჩება და იქ საუზმობს. თეატრის გარედ შესანიშნავი სურათია. „ტრაი“-ები, ანუ ჩაის პატარა საწლები—კოხტა კარები, რომლების გარშემოც პატარა-პატარა მშენებელი ბალებია, იზიდავენ მოსერიანებს თავისკენ სხვა და სხვა ღამაზად დალაგებულ საქანლით და ათას ფეროვან მარაგებით, რომლებსაც ქარი ატრიალებს სხვა-და-სხვა მხარეს. მოსამსახურეები მშენებელად არიან მოართულნი, სწორედ იმ (დროს) ეპოქის ტანისამოსებით, რა ეპოქასაც თვით პაესა ეკუთვნის; გარდა ამისა, სტუმრებისაგან შეკვეთილის მიტანის დროს მოსამსახურეები ცდილობენ თავიანთი მიხრა-მოხრა მიამსგავსონ ხალხის საყვარელ აქტიორების ქცევას. ეხლანდელი იპონელების თეატრი განსაკუთრებით ნაციონალურია. სამშობლო ისტორიის და ხალხის გარდმოცემების გმირები იაპანელებს დიდის ამბით გამოჰყავთ. მათი აზრები და გრძობანი ყოველთვის ამაღლებულნი არიან, საქმენი—კეთილშობილური. იპონელი ყოველთვის იმას თხოულობს, რომ მისი გმირები ისე იყვნენ სცენაზედ გამოყვანილნი, როგორც მას წარმოუდგენია. უმთავრესი გრძობა იპონელების ტრაგედიაში — შურის ძიებაა. შურის მაძიებლად ხშირად რომელიმე მოამქმედ პირთაგანია; მაგრამ ხშირად თვით ტანჯულის სული, ან მისი მახლობელი ნათესავის სული ჩამოდის მიწაზედ დამნაშავეს შურის საძიებლად. იპონელი, ბუნებით მშვიდი და წყნარი, სცენაზედ მკაცრი და შეუბრალებელია და თხოულობს შურის ძიებას. იაპონიაში ძლიერ ცოტა მოიპოვება ინისთანა ტრაგედიები, რომლებშიაც არ გამოჩნდეს ხოლმე კომანდორის სტატუსია; იურეს აჩრდილის სცენაზედ გამოჩენა ძლიერ უბრალოა, მაგრამ ხერხიანი მენაწიზით სრულდება, რის წყალობითაც აქტიორს, რომელიც აჩრდილის როლს ასრულებს, შეუძლიან იკრინოს

ჰაერში გრძელ, მოთეთრო ტანისამოსით, როდესაც დადგება დრო შურის ძიებისა, ანუ შერიგებისა, გამოჩნდება ხოლმე იურე და დაიძახებს თავის შემადრწუნებელის ხმით: „ურამეზი!“ მწყურთან შენი სისხლი და ხორცია და თან დააკრის საშინელ მუქარას. იურე დამნაშავეს სჯის და ყველას თავის შესაფერს მიუსაჯავს. საზოგადოება აღტაცებისაგან და ამასთანავე შიშისაგან სულგანაბულია და მხოლოდ რამდენსამე წამს შემდეგ მოდის გონს, რასაც დიდის ტაშის კერით და „ოტტოეიას“ ძახილით ამტკიცებს.—მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს სიყვარულს იაპონელების ტრადიციისა? იკითხავენ ევროპელი მკითხველი. საფრანგეთში მარტო ორი პიესა არის, რომელშიაც სიყვარული არ შეადგენს უმთავრესს კვანძს პიესას; იაპონელების პიესებში კი სიყვარულს ყოველთვის მცირე ალაგი უჭირავს. ეს აიხსნება აღმოსავლეთის ჩვეულების გავლენით, სადაც ქალი თითქმის დამონაწევებულია და ასრულებს მხოლოდ დედის და ცოლის მოვალეობას. აგრეთვე ძველი ჩვეულებების ძალით ქალების როლების აღმასრულებლად იაპონიის სცენაზედ კაცები არიან. საყურადღებოა აგრეთვე იაპონელების ორკესტრი, რომელიც წარმოდგენის დროს იჭერს ორთავე სცენის მხარეს და შესდგება „იორორი-კოტრი“დგან (მოამღერალ-მემუსიკეებიდგან) რომლებიც, როდესაც მოამქმედი პირი დიდ-მღელეარებაშია და ჩქარის ნაბიჯით დადის სცენაზედ, დაიწყებენ მღერას და სხვა და სხვა საკრავების აყოლით და ლექსებით უხსნიან მაყურებლებს გმირის მწუხარების და განრისხების მიზეზებს“.

“მთელი ჩვენი ლიტერატურა და ჩვენი ტრაგედია იწყება გმირული სიმღერებით. ეს გმირული სიმღერები დაიწყო ჩვენში ძლიერ დიდი ხნადგან და „კონაკაუზ“-ებს შემწეობათ გავრცელდნენ ქალაქებში და სოფლებში. წინანდელ დროში „კონაკაუზ“-ებს (ჩვენი მესაზნაურების მგზავსია) მიიწვევდნენ მთავრების სასახლეებში, სადაც ატკობდნენ ხოლმე თავიანთი სიმღერებით მალალ წოდების საზოგადოების სმენას. ესლაც არიან მათი (კონაკაუზების) ჩამომავალნი, რომლებიც დადიან სოფლიდგან სოფელში და მღერიან გმირულ სიმღერებს.

ხალხიც მათ პატივის ცემით იღებს და ღიღის მოწიწებით ისმენს მათ ფანტასტიურ გარდმოცემებს.

ბადრიძე.

ფრანკთა ყოფა ცხაგრებადგან.

(ამბავი ჰერ გერონისა)

აჰმთაჲ და იჰითაჲ

(სცენები ორ მოქმედებან კომედიისათვის)

ზინკელაი მოქმედება.

თეატრი წარმოადგენს ქ-ნ №-ს ოთახს მშვენიერს სახლებში. ქ-ნი № აღისთერ ბანტებით მორთულ „ცისთერის პენიუარი“ იყურება სარკეში დაკვირვებით, თითქო ეშაღებოდეს საშინელს ბრძოლისათვის სიყვარულის ველზე. შემდეგ თავისუფლად მიწვება ტანტზედ და ამოიღებს ჯიბიდგან წერილს.

წერილი, როველსაც ჩვენ ქ-ნ № თოვლსავით სმეტაკის მხრე-ბიდგან ცქერით წავიკითხავთ, შეიცავს შემდეგს:

— მაღლობას გიძღნი, საყვარელო ლუისი, რომ შემატყობინე იმისი წასეღა სენ-კანტონში, სადაც დაუხედება საოჯახო საქმეები. ორი ღღის დამოუკიდებლობა შენთვის—ე. ი. ორი ღღის სიყვარული ჩვენთვის! ხეღ საღამოს თერთმეტს საათზედ, მე მოვალ ბაღის კარებიდგან, რომლის გასაღებიც შენ მომეცი. ეკადე მოსამსახურეები მოიშორო სახლიდგან. შენი ალბე'ი.

წავიკითხავს რა წერილს ქ-ნი № შებნადეს კედლის საათს; ხუთი წუთი უკლია თერთმეტს. ერ თხელ კიდევ ჩაიხეღამს სარკეში, რომელიც ეუბნება: მშვენიერება ხარ!—და მოლოდინშია... მიეღოდება კიდევ ცოტა ხანსაც, ხუთი წუთის შემდეგ ბაღიდგან მოისმის ქეიშის ხრაჭუნი... შემდეგ ისმის ფეხის ხმა ოთახის მახლობლად.

ეს ის არის.

— ჩემო მშვენიერო!

— ალბერ!

— მე შენ მიყვარხარ....

- რასაც ჩვენა ეს ჩადივართ საშინელებაა!
- გაჩუმდი!
- განა ჩემი ქმარი არ...
- ნუ მელაპარაკები იმაზედ... შენ გიყვარვარ?
- რას მეკითხებით, როდესაც თქვენ ჩემთან ხართ!
- როგორ, „თქვენ“?
- თავისდღეში ვერ მოვახერხებ თქვენ გითხრათ „შენ“...

ასე სინათლეზედ...

- მაშ გავაქროთ ლამაზა...
- არა... არა...
- ის დღეს დილით წავიდა?
- დიალ...
- შემომფიცე რომ ის შენ აღარ გიყვარს ამის შემდეგ...
- განა თქვენ კიდევ იქნეულობთ...
- ანგელოზო!
- თქვენ იქნეულობთ—როდესაც მე ჩემს მოვალეობას

ვიეწყებ...

— არა! შენ მართალი ხარ, შენ არ გიყვარს, არ შეგიძლიან იმისი სიყვარული...

- ჩემო აღიბერ...
- ჩემო...

გაისმის გოცნის ხმა... უცბათ მოისმის კარების კაკუნი და ვილაცის მაღალი ხმა.

— უბედურო!

ეს ქმარია—ეს ის არის, რომელსაც თავის დღეში არ მოელოდებიან და რომელსაც ვალდებულნი არიან ყოველთვის მოელოდებოდნენ ამ გვარს შემთხვევებში.

ის სდგას მრისხანე, გაჯაფრებული, რამდენჯერმე იმეორებს: უბედურო!

— ჰოლ! გვეედრები! ეხეწება გონება დაფანტული ცოლი.

— მე შემეძლო თქვენ მომეკალით, მოწყალებო ხელმწიფე, — ეუბნება ქმარი თავის ცოლის საყვარელს, — ამის ნებას თვით კანონი მაქლევს, მაგრამ მე იმათგანი არ ვახლავართ, რომელნიც შეურაცხყოფით კმაყოფილდებიან. ხვალ დილით ჩემი შუა კაცები განახევენ ღუელზედ მოსალაპარაკებლათ.

კოლის საყვარელმა რა თქმა უნდა არ იცის რა უთხრას.

— გალით აქედგან.

ის გალის. რაც შეგეხებათ თქვენ ქალბატონო... (სიჩუმე).

რაც შეგეხებათ თქვენ, ქალბატონო, მე თქვენ არ შეგარცხენით და აგრეთვე თქვენთან ჩემს თავსაც, სულელური და ვიღარაბით: თქვენ დასტოვებთ ამ სახლს, შეგიძლიანთ იცხოვროთ... სადაც გნებავთ თქვენის მზითვით, რომელიც თქვენ დაგიბრუნდებათ, ჩემის ბრძანებით... ეინცობაა, ხვალინდელი დღე თქვენ ქრითვით დაგარჩენთ, მე ვეცდები შესაფერი განკარგულება მოეახდინო... შუალამის ხანს მსწრაფელ მატარებელი გალის, მოსამსახურე გაგაცილებთ რკინის გზის სადგურამდისინ... ეხლავე... ჩაიცვით ტანსაცმელი... ნულარ ჰყოყმობთ.

— ჰოლ!

— ჩქარა, მე თქვენა გთხოვთ.

მოქმედება მეორე.

ნახევარი წელიწადი გავიდა. ალბერსა და პოლს მოუხდათ დეელი. პოლმა დასჭრა ხელში მოწინააღმდეგე. შიშობდნენ, ხელის მოჭრა მოუხდათო, მაგრამ ალბერი სრულებით განთავისუფლდა ჭრილობისაგან. რასაკვირველია, მაშინვე გაეშურა იმისაკენ, რომელიც დაღუბა. ისინი ეხლა ერთთა ცხოვრობენ, როგორც ცოლქმარნი.

ყველა ეს შემთხვევა, რომელიც თეატრში მოთხრობის ადგილს დაიჭერს საჭიროა სანცენოთ განემარტოთ.

მოქმედება სწარმოებს ერთს მიყრუებულს ქუჩაში. მზათ მოწყობილს გასაქირავებულს სასახლეში, აჩქარებულის სიარულით შევიდა დედააკაც ამ საიდუმლო სახლში. სჩანს-პირობა აქეთ მიცემული ერთმანეთის ნახვისა. ეს დედააკაც ქ-ნი მ-ია. მე აქ არ შეედივარ ვრცლად განხილვაში, მე მხოლოდ საუთუბს ვამბობ, მაგრამ, როგორც დაინახავთ, ეხლა პატარა ცვლილება მოხდება. მაგიერ იმისა, რომ თავისთან მიიღოს, ის თითონ მიდის თავის თენით... არახუნებს კარებს, აღებენ.

— ხომ არ დაიგვიანე?

— არა.

— ის დღეს აღარ წაეიდა ბირჟაზედ.

— როგორ გგონია იმას გუმანი აქეს შენზედ!

— არა.

— შენ დარწმუნებული ხარ, რომ არა გზვერავდა აქეთ

რომ მოსლიოდი?

— დარწმუნებული ვარ.
კოცნა... შემდეგ შემოსიმის კარების კაკუნი და ხმა: „გა-
აღეთ კარები.“

— ეს ხმა!?

— იმისი ხმა არის!

— მე ვგრძობდი, რომ იქნეულობდა.

— მე ყოველივე ის ღონისძიება ვიხმარე, რომელიც შენ
თითონ მითხარი.

— გააღეთ, ან ეხლავე დაემატურეე კარებს!

— რა ვქნათ?

ვიღრე შეყვარებულნი გარდასწყევტადნენ რა მოეხერხებინათ,
კარები დაჰნებდა ძლიერს მკლავს და ჩამოეარდა ანჯამებიდგან.

— უბედურო!

ამ ხელად წყველა, რომელიც პირველად გაიგონა ქრმი-
საგან მეუღლემ, ეხლა ალბერის პირს წამოსცდა.

— უმსგავსო ქმნილება, რომელსაც ჩემს სიცოცხლესა
ეწირავდი.....

— თქვენ არ შეგშენით ჩემი საყვედური, როდესაც
თქვენ თითონ დანთქევით ჩემი სიცოცხლე.

— ნუ თუ მართლა? რა თქმა უნდა, რომ საუკეთესო
დრო ამოგირჩევიათ, რომ... ოჰ, მეც რო მრწამდა ამ გვარ
ქმნილებათა სიყვარული!..

— შე კა რალა! სადა მქონდა მაშინ გონება, როდესაც
თქვენისთანა ურწმუნო, უხასიათო კაცი ეამჯობინე იმას, ვინც..

— გაზუმდით!... თქვენ ამის შემდეგ... არაფერი ხართ...
გარდა..

— მე თქვენ გიკრძალავთ ჩემს შეურაცხყოფას.

— მე თქვენ მიკრძალავთ?

— დიალ...

— სად არის მერე თქვენი თანამგრძობი! გულითა მათურს
მიისი სახის ნახვა.

— აი, უყურეთ!

— როგორ?

— დიალ!.. ნუ თუ ეხლა მაინც არ მაქვს უფლება ჩემის
ქმრის ნახვისა, თუ კი მე ეს სასამოვნოთ მიმანია?..

ნ. ველის-ციხელი

რედაქტორია და გამომცემელი ალ. ნაბიარია.